مَادَّةُ الأَلِفِ والنُّونِ

Yusuf İslam Dağdelen

اِنَّ kelimesi cümleyi değiştirmediğinden, اَنَّ ise cümleyi masdara tevil ettiğinden; hemze cümle yerinde kesra, cümle olmayan müfret yerinde ise fetha vacip oldu. Elif Nun maddesinin kesralandığı yerler şunlardır:

1.) Kelam Başlarında:

اِنَّ زَيْدًا قَائِمٌ
cümle

2.) Kasemin Cevabında:

واللّٰهِ اِنَّ زَيْدًا لَقَائِمٌ
kasemin cevabı cümle olarak geldiğinden kesra ile okundu.

3.) Sıla Cümlesinin Başında:

وَآتَيْنَاهُ من الكُنُوزِ ما اِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالعُصْبَةِ
sılanın cümlesi olarak , cümle konumunda geldiğinden kesra ile okundu.

4.) İsm-i Aynın Haberinde:

زَيْدٌ اِنَّهُ قَائِمٌ
mübteda (ismi ayn) — *haber*

Zira fethalı okunacak olsa, اَنَّ cümlesiyle beraber masdar tevilinde olup زَيْدٌ haber yapılacaktı ki bu uygun olmaz. Zira hades, masdar ismi aynlara haber yapılamaz. (zeyd ayakta olmaktır, zeyd uyumaktır denmez.)

5.) Haberine "İbtida Lam-ı" Gelen Cümlenin Başında:

عَلِمْتُ اِنَّ زَيْدًا لَقَائِمٌ
haberine ibtida lamı bitişmiş

İbtida lamı, cümleyi tekid için gelir ki aslında bulunduğu yer زَيْدًا قَائِمٌ ifadesinin başında bulunmaktır. Ancak اِنَّ de tekid bildirmekle beraber amilde olunca, ibtida lamı, اِنَّ nin haberine kaydırılmıştır ki bu sebeple bu lama, Lâm ı Muzahlaka (kaydırılmış lam) da denilmektedir.

6.) Zan Manasına İhtimali Olmayan Kavil Maddesinden Sonra

قُلْ اِنَّ اللّٰهَ وَاحِدٌ
cümle

7.) Cümle Başında Gelen حتى 'dan Sonra:

اَتَقُولُ ذَلِكَ حتى اِنَّ زَيْدًا يَقُولُهُ
حتى sonrası cümle mevzisinde, zira cümleye dahil olurlar.

Ancak atıf harfi olan حتى ile harfi cer olan حتى dan elif nun maddesi kesra okunur. Zira atıf harfi olan حتى müfredi müfrede atfederken (cümleyi değil), harfi cer olan حتى da isme dahil olur.

8.) Tasdik Harfinden Sonra:

نَعَمْ اِنَّ زَيْدًا قَائِمٌ
cümle mevzisinde

9.) İftitah Harflerinden Sonra:

اَلَا اِنَّ زَيْدًا قَائِمٌ
cümle mevzisinde

10.) Vav-ı Haliyeden Sonra:

و اِنَّ فَرِيقًا من المُؤمِنِينَ لَكَارِهُونَ
cümle mevzisinde

Ayn ismi insan, at ve ağaç gibi bağımsız varlığı bulunan ve algılanan şeylere delâlet eder; mâna ismi ise ilim, cehalet ve cesaret gibi bağımsız bir varlığa sahip bulunmayan ve algılanamayan kavramları gösterir.

2

مَادَّةُ الأَلِفِ والنُّونِ

Yusuf İslam Dağdelen

إِنَّ kelimesi cümleyi değiştirmediğinden, أَنَّ ise cümleyi masdara tevil ettiğinden; hemze cümle yerinde kesra, cümle olmayan müfret yerinde ise fetha vacip oldu. Elif Nun maddesinin fethalandığı yerler şunlardır:

1.) Fail Olarak Geldiğinde:

بَلَغَنِى أَنَّكَ قَائِمٌ
fail
قِيَامُكَ

2.) Meful Olarak Geldiğinde:

عَلِمْتُ أَنَّ زَيْدًا قَائِمٌ
meful
قِيَامَ زَيْدٍ

3.) Mübteda Olarak Geldiğinde:

عِنْدِى أَنَّكَ قَائِمٌ
haber — mübteda
قِيَامُ زَيْدٍ

4.) Muzaf-ı İleyh Olarak Geldiğinde:

إِجْلِسْ حَيْثُ أَنَّ زَيْدًا جَالِسٌ
muzaf — muzafun ileyh
جُلُوس زَيْدٍ

5.) لو 'den Sonra:

لو أَنَّكَ قَائِمٌ لكان كذا
fail — لو'in cevabı
لو ثبت قيامك

6.) لولا 'dan Sonra:

لولا أَنَّكَ ذَاهِبٌ، لكان كذا
mübteda — لولا'in cevabı
لولا ذهابك موجود
mübteda — mahzuf haber

7.) Ma-ı Mastariye-i Tevkıtıyye (Zaman Bildiren Ma'dan) Sonra:

إِجْلِسْ ما أَنَّ زَيْدًا قَائِمٌ
fail
ثبت قِيَامُ زَيْدٍ
مُدَّة ثبوتِ قيامِ زيدٍ

8.) Harf-i Cerlerden Sonra:

عَجِبْتُ من أَنَّكَ قَائِمٌ
harfi cer isme gelir, kendisinden sonraki müfret mevzisinde

9.) Atıf Harfi Olan حتى 'dan Sonra :

عَرَفْتُ أُمورَكَ حتى أَنَّكَ صالح
matufu aleyh — matuf (müfret)
صَلَاحَكَ

10.) مذ ve منذ 'den Sonra:

ما رَأَيْتُهُ مذ أَنَّكَ قَائِمٌ
isim (müfret mevzisinde)

3

مَادَّةُ الأَلِفِ والنُّونِ

Yusuf İslam Dağdelen

وَاجِبُ الكَسْرِ

١.) في الإِبْتِدَاءِ
٢.) في جَوَابِ القَسَمِ
٣.) في خَبَرٍ عَنْ اِسْمِ عَيْنٍ
٤.) في الصِّلَةِ
٥.) في جُمْلَةٍ دَخَلَتْ لَامُ الإِبْتِدَاءِ
٦.) بَعْدَ القَوْلِ العَارِيِّ عَن الظَّنِّ
٧.) بَعْدَ حَتَّى الإِبْتِدَائِيَّةِ
٨.) بَعْدَ حُرُوفِ التَّصْدِيقِ
٩.) بَعْدَ حُرُوفِ الإِفْتِتَاحِ
١٠.) بَعْدَ وَاوِ الحَالِيَّةِ

وَاجِبُ الفَتْحِ

١.) في وُقُوعِهَا فَاعِلَةً
٢.) في وُقُوعِهَا مَفْعُولَةً
٣.) في وُقُوعِهَا مُبْتَدَأَةً
٤.) في وُقُوعِهَا مُضافًا إِلَيْهَا
٥.) بَعْدَ "لَوْ"
٦.) بَعْدَ "لولا"
٧.) بَعْدَ "ما" المَصْدَرِيَّةِ التَّوْقِيتِيَّةِ
٨.) بَعْدَ حُرُوفِ الجَرِّ
٩.) بَعْدَ "حتى" العَاطِفَةِ
١٠.) بَعْدَ "مُذْ" و "مُنْذُ"

جَائِزُ الأَمْرَيْنِ

١.) كَالَّتِي وَقَعَتْ بَعْدَ فَاءِ الجَزَاءِ

من يُكْرِمْنِي فَإِنِّي أُكْرِمُهُ

Kesralanırsa ✓

Elif-nun maddesi mamulleri ile birlikte masdar tevilinde olmayıp isim cümlesi olur ve şart kelimesinin cevabı olmak üzere mahallen meczum olur.

من يُكْرِمْنِي فَإِنِّي أُكْرِمُهُ

فأنا أُكْرِمُهُ

şartın cevabı isim cümlesi

Fethalanırsa

Elif-nun maddesi fethalanırsa, mamulleri ile birlikte masdar tevilinde olur. فَأَنِّي أُكْرِمُهُ *lafzı mübteda kılınıp, kendisi için mahzuf bir haber takdir edilir.* (ثابتٌ)

من يُكْرِمْنِي فَأَنِّي أُكْرِمُهُ

فإِكْرَامِي إياه ثابتٌ

mahzuf haber takdir edildi. *masdara tevil edildi. mübteda oldu.*

NOT: *Elif-nun maddesi kesralandığı vakit başka bir lafzın takdirine ihtiyaç olmadığından kesralanması evladır. Zira kelamda aslolan takdirin yapılmamasıdır.*